

Ikt. sz.: STB/94-2/2013.

STB/KT-1/2013. sz. ülés
(STB/KT-5/2010-2014. sz. ülés)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Sport- és turizmusbizottsága**
Kastélyok, várak, falusi turizmus albizottságának
2013. december 16-án, hétfőn, 11 óra 00 perckor
a Képviselői Irodaház V. emelet 520. számú tanácstermében
megtartott üléséről

Tartalomjegyzék

Napirendi javaslat	3
Elnöki bevezető, napirend megszavazása	5
Tájékoztató a határon túli magyar vonatkozású műemlékek felújításáról	5

Napirendi javaslat

1. Tájékoztató a határon túli magyar vonatkozású műemlékek felújításáról

Előterjesztő:

KIM képviselője

EMMI képviselője

Dr. Virág Zsolt ügyvezető igazgató, Magyar Kastélyprogram Nonprofit Kft.

2. Egyebek

Az ülés résztvevői
Az albizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Kovács Ferenc** (Fidesz), az albizottság elnöke
Zakó László (Jobbik)
Horváth András Tibor (MSZP)

Helyettesítési megbízást adott

Bús Balázs (KDNP) Kovács Ferencnek (Fidesz)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Nagy Bercel főosztályvezető (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium)
Benkőné Kiss Zsuzsanna főosztályvezető (Emberi Erőforrások
Minisztériuma)
Dr. Virág Zsolt ügyvezető igazgató (Magyar Kastélyprogram Nonprofit Kft.)
Sebestyén József osztályvezető (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal)
Dobó Ágota elnökhelyettes (Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és
Szolgáltatási Központ)

(Az ülés kezdetének időpontja: 11 óra 00 perc)

Elnöki bevezető, napirend megszavazása

KOVÁCS FERENC (Fidesz), az albizottság elnöke, továbbiakban: ELNÖK: Jó napot kívánok! Kezét csókolom! Nagy tisztelettel köszöntöm önöket. Megkérem az előterjesztőket, hogy foglaljanak az asztalnál helyet. Biztosan képviselőtársaim is írásban megkapták azt az anyagot, mely alapján a mai napirendi pontunknak egyetlenegy javasoltam, gyakorlatilag a Kastélyok, várak, falusi turizmus albizottság tájékoztató anyag keretén belül ismerje meg a határon túli magyar vonatkozású műemlékek felújításáról szóló beszámolót. Közismert tény, hogy számos kárpát-medencei helyszínen a magyar állam segítségével sikerült megújítani jelentős értékű és történelmi értékű műemlékeket, és úgy gondolom, mindenképpen megérdemli azt, hogy foglalkozzunk vele, illetve hogy a nagy nyilvánosság számára újabb publicitási lehetőséget biztosítsunk.

Tisztelt Képviselőtársaim! Megállapítom, hogy határozatképesek vagyunk. Kérdezem, hogy ki támogatja az írásban kiküldött napirendi pontokat, amely az Egyebekkel van kiegészítve. *(Szavazás.)* Köszönöm szépen. Megállapítom, hogy egyhangú.

És akkor szeretettel köszöntöm az előterjesztőket, akik képviselik. Dr. Virág Zsolt urat a Kastélyprogram Nonprofit Kft. elnökét, ha jól mondom, vagy valami ilyesmi. De akkor az a kérésem, hogy mindenki mutakozzon be, hogy milyen funkcióban van itt, jó? Parancsoljon, a minisztérium részéről Nagy Bercel urat köszöntöm, és akkor döntsék el, melyikük kezdi. *(Nagy Bercel jelez.)* A minisztérium részéről, igen.

Tájékoztató a határon túli magyar vonatkozású műemlékek felújításáról

NAGY BERCEL (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Köszönjük szépen a meghívást a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága nevében. Titkárságvezetőként kaptam azt a megbízást Répás Zsuzsanna helyettes államtitkár asszonytól, aki most hivatalos látogatáson Délvidékre tart és ott fog ma tartózkodni, hogy adjak egy összefoglalót erről az örökségvédelmi programról.

Elküldtük a bizottság számára a háttéranyagot írásban is, úgyhogy én ezt nem szeretném teljes terjedelmében ismertetni, csak néhány lényeges elemet ragadnék ki ebből. Az első polgári kormányának az egyik legsikeresebb határon túli támogatási programja az még 1999-ben indult, ennek a címe A határainkon túli magyar vonatkozású kulturális örökség megóvása és felújítása. Ezt a nevet viselte ez a program, amely egészen 2006-ig tartott, sajnos akkor leállították ezt a programot.

A lebonyolításban főszerepet kapott a Teleki László Alapítvány, amely NGO-ként, civil szervezetként a szomszédos országokban sokkal hatékonyabban tudott eljárni, hiszen a magyarországi örökségvédelmi szakembereknek semmilyen hatósági jogköre már határon túl nincsen. De nyilván szakmai partnerként a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal munkatársaival közösen történt meg ezeknek a felújítási munkáknak a bonyolítása a Teleki Alapítvány szervezésében.

Ebben az első nyolc évben tehát, '99 és 2006 között mintegy 1,2 milliárd forintot fordított a Magyar Állam ezekre a támogatásokra, amelyekből több mint 300 műemléken történtek állagmegóvási, restaurálási munkálatok, és 20 műemlék pedig teljes körűen megújult. Mivel ebben az évben ünnepeljük Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulóját, hadd említsem meg, hogy Marosillyén Bethlen szülőházának tartott úgynevezett Veres-bástya, ami az utolsó megmaradt épület ebből az épületegyüttesből, ennek a programnak a keretében került először kutatásra a 2000-es évek elején, majd 2003-tól megkezdődött a Veres-bástyának a felújítása. Így Bethlen Gábor szülőháza megújult a program keretében, és a mostani időkben pedig a Dévai Szent Ferenc Alapítvány tulajdonába került, tehát a magyar közösségek céljait szolgálja.

Ezt a programot sikerült 2012 szeptemberében egy összefogással újra életre hívni. Itt a fő partner ebben az Emberi Erőforrások Minisztériumának Egyházügyi, illetve Kulturális Államtitkársága volt, de az ünnepélyes aláíráson részt vett a Balassi Intézet főigazgatója, az akkori Kulturális Örökségvédelmi Hivatal igazgatója, illetve az KIM Nemzetpolitikai Államtitkárság természetesen. Hiszen államtitkár asszony szorgalmazta előtte hosszú hónapokon át, hogy újjá tudjuk indítani ezt a programot.

Azt nyilván látták, hogy Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján számos munkálatot sikerült az elmúlt három évben finanszírozni. Összességében 2011 és '13 között 184,7 millió forintot sikerült határon túli magyar műemlékek felújítására, megóvására fordítani a három államtitkárság összefogásával. Azért említem 11-et is, mert egy évvel az újbóli elindítás előtt már a Nemzetpolitikai Államtitkárság egy 15 milliós forrást tudott önkormányzati támogatásból biztosítani szintén határon túli műemlékek felújítására a Teleki Alapítványnak.

Röviden ennyit szerettem volna mondani. Ami még talán fontos, hogy természetesen a munkák elvégzése mellett komoly dokumentáció is történik, ehhez kapcsolódóan különféle örökségvédelmi konferenciákat is szervez a Teleki Alapítvány, illetőleg készült a Magyarország Házával közösen egy kiállítás a program eredményeinek bemutatása céljából, amelyet egy kárpát-medencei körútra indított az Alapítvány. Jelenleg éppen a Munkácsy-várban tekinthető meg, és a tervek szerint majd Kassára, Rozsnyóra, illetve Erdélybe is elviszik a Magyarország Házával közösen ezt a kiállítást.

A program eredményeiről készült emellett egy összefoglaló füzet, ezt majd szeretném átnyújtani a bizottság tagjainak, illetve több kötetet is kiadott már ehhez kapcsolódóan az Alapítvány, ez a legfrissebb, amely a szórványemlékeit mutatja be, ebből pedig elnök úrnak szeretnék egy példányt átadni. *(Elnök: Köszönöm szépen.)*

ELNÖK: Képviselőtársaim, engedjék meg, hogy akkor megkérjem dr. Virág Zsoltot, hogy ő is tartsa meg beszámolóját, és utána lehet a kérdéseket megfogalmazni, köszönöm szépen.

DR. VIRÁG ZSOLT (Magyar Kastélyprogram Nonprofit Kft.): Köszönöm szépen. A történelmi Magyarország kastélyainak és kúriáinak állapotáról szeretnék röviden beszélni az utódállamonkénti bontásban.

Magáról az épületállományról, a határon túli kastély- és kúriaállományról nem rendelkezünk pontos számadatokkal, ugyanis ezek felmérése az utódállamok részéről még nem történt meg. A történelmi Magyarországon mintegy 12500 település volt Horvátország nélkül. Ezek az épületállomány számának földrajzi eltérését is figyelembe véve mintegy 18-20 ezer kastély és kúria lehetett. A kastélyok ennek az összállománynak körülbelül 20 százalékát teszik ki, a többi 80 százalék, tehát a döntő többség kúria volt.

Tulajdonképpen a földrajzi elhelyezkedés szempontjából akár a mai Magyarország területén, akár a történelmi Magyarország utódállamainak a területén nagyon sok párhuzam adódik. Így például Csongrád Vármegye területének kétharmadát lefedte két Károlyi és egy Pallavicini uradalom, ily módon itt kevés a kastélyok darabszáma. Ugye itt a nagyobb birtokközpontokban épült egy-egy épület, ugyanakkor a főként nemesi közbirtokosságok által birtokolt Veszprém vármegyében pedig egy-egy településen akár tucatnyi kúriaépület is állt egykor.

A mai Magyarország területén mint kiindulópont, hogy az épületek országos átlagban 75 százalékban napjainkban is állnak, 25 százalékukat bontották le, ugyanakkor hogyha megyénként vizsgáljuk, akkor elég nagy a területi eltérés. Békés megyében például 60 százalékát bontották le az épületeknek, Vas megyében viszont csak 12 százalékát, tehát lehet látni, hogy elég egyenetlen a területi eltérés.

A történelmi Magyarország utódállamainak a területén lévőknél hasonlóképpen nagy a szórás így az épületek szempontjából. Nyugatról kelet felé haladva, majd visszatérve délen Órvidék az egyetlen terület, ahol a tulajdonosi szerkezet megmaradt. Nem történtek

államosítások ezen a területen. A legismertebb példa itt az Esterházy Stiftung, ahol egy alapítvány kezeli az egykori birtokokat, köztük az kismartoni kastélyt, valamint a fraknoi és lékai várakat. Ez a birtokegyüttes az erdészeti központtól a borfeldolgozó üzemem keresztül egészen a szentmargitbányai kőbányáig nagyon sok olyan vagyonelem tartozik, ami az épített örökség biztosítását tudja biztosítani. És hát turisztikai szempontból is a bevételek meglehetősen jók.

Vannak ezen a területen felújítások, például a gróf Zichy-család legfiatalabb tagja nyaranta saját kezűleg újítják fel építőmesterek és restaurátorok segítségével persze a régi kastélyt. Tehát ott sem minden kastély van még jó állapotban. Magántulajdon az Őrvidéken és lakófunkciót tölt be napjainkban is a németújvári Draskovich-kastély. A németújvári vár napjainkban a Batthyány Alapítvány tulajdonát képezi. Mogyorókeréken viszont az Erdődi-család egyik kastélya, ez a település adta a grófi családnak az egyik nemesi előnevét is, viszont meglehetősen leromlott állapotban van. Radafalván a Batthyány-Sattler kastély 1920 óta textilgyári szöveteként működik, tehát ott már 1920-ban a három nyugati vármegye nyugati részének Burgerland, illetve Őrvidék néven Ausztriához történő csatolása óta már ez a funkciója van az épületnek.

A féltornyos kastélynak van egy nagyon érdekes vonatkozása, ugyanis amikor Ausztria területén 1918-ban államosították a Habsburg uralkodócsaládnak valamennyi vagyonelemét, akkor ez a terület még Magyarországhoz tartozott. Így amikor 1920-ban Féltornyos Ausztriához került, akkor a törvény hatálya már nem terjedt ki erre, ilyen módon a féltornyos kastély ma is a Habsburg, illetve a báró Waldbott-Blassenheim család tulajdonát képezi, ami a Habsburg családnak a jelenlegi örököse.

Topográfiai szempontból az épületek számbavétele és tudományos felmérése osztrák részről nagyrészt megtörtént. Szlovénián kívül ez az egyetlen terület, illetve Muravidéken kívül, ahol ez tulajdonképpen jónak mondható.

A Felvidéken a közgondolkodás úgy tartja, hogy itt minden kastély és kúria jó állapotban van, ami egyébként valószínűleg amiatt terjedhetett el, hogy Betlér, Krasznahorka, Vöröskő, Bajmóc, Szomolány vagy Márkusfalva összesen mintegy kéttucatnyi vár és kastély berendezése valóban épen maradt fenn. Itt tulajdonképpen tényleg csak kisebb károsodások történtek, a mai Magyarország területén sajnos nem rendelkezünk olyan kastéllyal, illetve ha a kilenc püspöki és érseki palotát nem számítjuk, hogy a vajai kastélyt, a tápiószelvi kúriát és a jakabszállási Sikari Kovács-Sántha Kúriát, ezeken kívül nem rendelkezünk olyan épületekkel, amelyeknek megmaradt volna a teljes bútorállománya és a felszereltsége.

Fontos megjegyezni, hogy mint ahogy az közismert, a török időkben a felvidéki vármegyékbe menekült a magyar nemesség, és itt a viszonylag békésebb viszonyok miatt a régi birtokos családoknál viszonylag magas volt a gyermekek száma. Ily módon fordulhatott elő, hogy például Liptószentiványi Kakas-család, a Berzeviczy vagy Pécsújfaluban a Péchy-család nemzedékei 15-16 kastélyt és kúriát is építettek egy-egy településen. Itt az épületek stílusépítészeti korszaka gyakran a reneszánsztól egészen a szecesszióig terjedt, tehát lehetett látni, hogy ezeken a területeken a birtokosság gyakran 19-20 emberöltőn keresztül folytonos volt. Ez a mai Magyarország területén csak néhány településen, például Ostffyasszonyfán mondható el, ahol a XIII. századtól egészen 1945-ig a család kivonásáig a család birtokos volt 19 generáción keresztül, de ez egy rendkívül ritka kivétel, de általában a birtokcserék az ország területén gyakoribbak voltak.

A hasznosítási struktúra Felvidéken meglehetősen vegyes, a polgármesteri hivatalon keresztül a szociális hivatalig terjed. Viszont az épületek nagy száma miatt meglehetősen magas a romos épületek száma is. Itt figyelhető meg, hogy a kisebb településeken a kastélyokat építő réteg kényszerű távozása után nem nagyon tudnak mihez kezdeni a gyakran 4-5 épülettel, főleg ha mondjuk a település lélekszáma időközben 200 lakosra lecsökkent, akkor 4-5 kastély fenntartására nem nagyon van a Szlovák Állam területén lehetőség. Reprivatizáció volt Szlovákiában, ami az épületek egy kisebb részét tekintve megoldást jelentett a problémára. Visszakapta például tulajdonát Márkusfalvi kastélyt a Máriássy-család,

a bélai kastélyt az Ulmann-család örököse, a sztankahermányi kastélyt pedig a Péchy-család örököse. Az oroszári Lónyai kastély visszaigénylési ügye jól példázza a Szlovák Állam hozzáállását a reprivatizáció kérdéséhez. Itt a meglehetősen elhíresült ügyben a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátság folytat évtizedek óta pert a vagyoni jogért, és hát itt már a szlovákiai köztársasági elnöki szinten is lehetett hallani különféle nyilatkozatokat az ügyben.

Az épületek számbavétele és feldolgozása nem történt meg állami részről, a civil szféra részéről történtek kezdeményezések. A komáromi Petrovay Resko Sándor a nyitrai körzet kastélyairól jelentetett meg egy kétkötetes munkát magyar nyelven, a rozsnyói Tököly Gábor pedig az egykori Gömör-Kishont vármegye kastélyairól és kúriáiról jelentetett meg szintén egy kétkötetes munkát magyar nyelven. Szlovákiában a liptói körzetet feldolgozó könyv jelent meg eddig az Árvai körzetnek a kastélyait, kúriáit feldolgozó kötet van most előkészítés alatt, illetve a magyar kastélyszekción keretében a Szepes vármegye, ideértve a Lengyelországhoz csatolt falvakat is, elvégeztünk egy kastélyfelmérést ennek kiadására könyv formában azonban erre ezidáig nem volt lehetőség.

Kárpátalján, lévén hogy Csehszlovákiától a Szovjetunióhoz került, természetesen itt is államosították az összes kastélyt és kúriát. És ilyen részletekre vonatkozó reprivatizáció eddig nem volt Ukrajna területén. Az itteni állomány képe is meglehetősen vegyes képet mutat a viszonylag jó állapotban lévő Ungvári várban és a közelmúltban felújított Munkácsy várban például múzeum található. A terület legjelentősebb kastélyában historizáló stílusú beregvári Schönborn-kastélyban szociális otthon működik. És egy másik érdekességet kiemeljek, a reneszánsz stílusú négysarokbástyás beregszentmiklósi Rákóczi-várkastély viszont leromlott állapotban van. A közelmúltban azonban új tetőzetet kapott, tehát legalább az épület úgy tűnik, hogy még a következő 10-20 évben, amíg a tető kitart, addig esetleg a felújítás is el tud kezdődni, addig fenntartható az állapota. Itt is egy civil kezdeményezéssel készült egy könyv, amely a terület jelentősebb kastélyait mintegy egyharmadát dolgozza fel, ennek a helyi születésű Kovács Sándor a szerzője.

Erdély és a Partium: az itt élő főnemesség és nemesség a birtokoknak a földrajzi viszonyokkal összefüggő kisebb gazdasági teljesítőképessége miatt a királyi Magyarország területén emelt épületekhez képest kisebb, és kevésbé gazdagon kialakított épületeket épített. Ugyanakkor mivel a korstílushoz, különösen a reneszánsz az erdélyi területeken akár 200 évvel később is divatosak voltak az ismert történelmi körülmények miatt, mint Nyugat-Európában, itt mindig kialakult egy jellegzetes, csak erre a területre jellemző építészeti stílusirányzat. Itt is jellemző volt, hogy a főnemesség a birtok központjaiban egy-egy nagyobb épületet emelt, Bonchida, Csíkszereda, Marosvécs, Kerelószentpál, Árokfalva, míg a székely közbirtokosságok falvaiban számos kúria emelkedett, Dálnok, Bikfalva, Csernáton például.

A II. Világháború után a kastélyokat államosították, és a reprivatizációs törvény itt elviekben korlátozottan lehetővé tette a visszaigénylést, azonban sok esetben évtizednél is hosszabb per révén az épületeknek csak egy része került vissza az eredeti birtokoscsalád tulajdonába. 24 éve vagyunk a forradalom után, visszakapta például a tulajdonát Gernyeszegen a Teleki, Fugadon a Bánffy, Marosvécsen a Kemény, Óraljaboldogfalván a Kendeffy, Küküllőváron, Fehéregyházán, Marosugrán, Kerelószentpálon a Haller, Szentbenedeken a Kornis, Miklósváron a Kálnoki és Sárosmegyerberkeszen pedig a Péchy család. Többek között a nagykágyai Pongrácz-kastély, a keresdi Bethlen-kastély, valamint az árkosi Szentkereszty-kastély visszaadási pere azonban még folyamatban van. A legtöbb visszaadási per azonban már a strasbourgi bíróságon folytatódik, mivelhogy a romániai jogorvoslati lehetőségeket már legfelső szinten kimerítették.

Ezen épületek felújításának, illetve turisztikai vonzerővé fejlesztésének mindenképpen az lenne a záloga, hogy egy olyan típusú turisztikai vonzerőfejlesztési pályázati konstrukciót hozzon létre a Román Állam, mint amilyen Magyarországon a 2007-13-as ciklusban működött, valamint ami a tervek szerint a 2014-20-as ciklusban működni fog.

Különböző háttéregyeztetéseken lehetett látni az irányokat, hogy a román fél részéről kétségkívül csak az ortodox kolostorok, illetve esetleg a dák, azaz római romoknak a megmentése tartozik a műemlékvédelem tárgykörébe. A kastélyokkal kapcsolatos attitűdjük olyan, hogy meglehetősen nehezen tudják értelmezni ezen épületeknek a történeti értékét.

Az épületállománynak itt lényegesen nagyobb százaléka van rossz állapotban, több az üresen álló épület, mint Magyarországon. Hasznosítási forma itt is vegyes, szociális otthon, polgármesteri hivatal is sok épületben található. Vannak azonban a közelmúltban felújított épületek, például marosugrai Haller-kastély és az almakeréki Apafi-kastély szálloda lett, illetve Szatmár megye területén határon átnyúló európai uniós pályázat elnyerése révén Nagykároly és Erdőd várkastély kastélya és vára meg tudott újulni.

Az egyes épületek művészettörténeti feldolgozása a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem magyar nyelvű művészettörténész oktatása következtében örvendetesen fellendült. Egységes szemléletű valamennyi épületszámban kiadvány azonban még nem készült, viszont sok részeredmény már igen. Ez még nem a Babes-Bolyaihoz kötődik, de Keresztes Gyula 1995-ös Maros megyét feldolgozó kötete indította a sort, a háromszéki kúriáknak mintegy 40 százalékát feldolgozó kiadvány már jelent meg néhány éve, ez több kiadást is megélt, legutóbb pedig Bicsok Zoltán és Orbán Zsolt 134 erdélyi kastélyt és kúriát bemutató kötete jelent meg.

Kastélylexikon keretében a partiumi Bihar megye kastély- és kúriafelmérése nagyváradi kollégák oroszánrészt vállaltak ebben a felmérésben. Elkészült, azonban ez idáig könyv formában nem volt lehetőség kiadni.

Délvidék a legjobb termőképességű terület volt a történelmi Magyarországon, itt a magyar, örmény és német eredetű családok jelentős méretű kastélyokat emeltek, Elemér, Beodra, Futak, Temerin és Vajsza például. Az eredeti birtokos családok azonban a kulturális különbségek miatt elsősorban roppant vagyonuk ellenére is kevésbé áldoztak kastélyépítésnek, ők általában kisebb kúriákat vásároltak, vagy esetleg építettek. Például Zobnatica, Roglatica vagy Torontáloroszi. Az épületeket persze ezen a területen kivétel nélkül a török hódoltság utáni újratelepítést követően a XVIII. század közepétől emelték, és a kastélyok sűrűsége a település, illetve a magyarság kevesebb sűrűsége miatt jóval kevesebb épület található, mint adott esetben a Felvidéken.

Jugoszlávia részén még a zárt területen is államosításra kerültek a kastélyok, itt is vegyes hasznosításuk az épületek. Écskán például művésztelep működik benne, Futakon iskola, Zobnaticán pedig a ménesközpont található. Az egyik legérdekesebb szecessziós stílusú kastély a babapusztai Fernbach-kastély pedig az összedőlés határán áll, tehát itt is a jó és a rossz hasznosítás között mindenféle árnyalat megtalálható.

Szerbiában kastélyokra vonatkozó reprivatizáció nem volt. Különböző gyárat, egyéb létesítményeket vissza lehetett igényelni, de ez a földbirtokra és a kastélyokra nem terjedt ki. A terület történeti, Bács-Bodrog és Torontál vármegyék kastélyainak a legjavát Podhorányi Zsolt dolgozta fel főleg kultúrtörténeti szempontból.

Szlavónia és a Muraköz. A mai horvátországi területeken a kastélyok viszonylag kisebb számban épültek, ezeket részben a magyar főnemesség, részben a horvát főnemesség, részben pedig a török idők után itt birtokot szerző külföldi eredetű főnemesség emeltette. A jelentősebb épületek Újlakon az Odescalchi, Bélyén a Habsburg, Eszéken, Nasice-on és Rétfalun a Pejacevich, Verőcén a Schaumburg-Lippe, Vukováron az Eltz, Cabunán a Jankovich, Varasdon az Erdődy és hikorikus korában alakult Alsómiholjácon a Mailáth, Diósszentpálon a Tüköry, Zalaújváron pedig a Festetics-kastély. Illetve Batthyány Lajos miniszterelnöknek volt még egy jelentős birtoka, és a központjában egy barokk kastély.

Az épületeket itt is államosították, főleg a várak vannak jó állapotban, illetve a horvátok szempontjából a késői visszacsatolás miatt Újlak emelhető ki, ahol múzeumot létesítettek az épületben, de Zalaújváron például iskola működik a falak között.

A szlavóniai kastélyok történetét a horvát művészettörténész Scitaroci házaspár dolgozta fel német nyelvű, Bécsben megjelent művében, ez tekinthető a legjobb feldolgozásnak az utódállamok szempontjából.

Muravidék mai Szlavónia területe: két emblematikus helyszín van, Muraszombaton a Szapáry-kastélyban és Lendván az Esterházy-várkastélyban napjainkban múzeum működik. De Batthyányfalván a Batthyány-kastély például uniós pályázat segítségével újult meg, és kulturális központ lesz majd a falai között. Belantincon a Csáky-Zichy-kastély még felújításra vár, ugyanakkor meglehetősen pezsgő kulturális élet zajlik az épület udvarán, különféle fesztiválokat szerveznek. Romos épületre itt is van példa, például Pártosfalván a Nádasdy-kastély. Az itteni épületek inventarizálása a muravidéki magyar szakértők segítségével már megtörtént.

És a végére egy javaslatot szerettem volna hagyni. Itt német példára, a Német Állam az erdélyi, egykori szászok lakta területeket, a Királyföld műemlékeit, illetve a németiség számára fontos értékeit már leltárba vette, ezek tudományos igényű feldolgozásra is kerültek. Az eredményeket pedig könyvsorozatban is közzé tudták tenni. Hát nyilván ez a legjobban feldolgozott terület a mai Romániának műemléki, topográfiai szempontból, és hát egy hasonló kezdeményezés, amennyiben a Magyar Állam támogatására találna, mindenképpen olyan feladatok elvégzését tenné lehetővé, amire az utódállamok jelentős részének talán affinitása sem feltétlenül van, de különösebb előremutató dolgot még nem is mutatott fel ez ügyben.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Elég kimerítő és részletes volt, köszönjük szépen dr. Virág Zsoltnak az előadást, és köszöntöm Benkőné Kiss Zsuzsanna főosztályvezető asszonyt és kérdezem, hogy kíván-e szóbeli kiegészítést tartani nekünk a határon túli műemlékek felújításával kapcsolatban. Öné a szó.

BENKŐNÉ KISS ZSUZSANNA (Emberi Erőforrások Minisztériuma): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Tisztelettel köszöntöm a bizottság tagjait. Elnézést kérek a késésért, technikai oka volt, én itt voltam időre. Én csak annyit szeretnék mondani, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma úgy mint kultúráért felelős minisztérium is nagyon fontosnak tartja, hogy az 1999 és 2002 között nagyon dinamikusan működött Nemzeti Örökség Program folytatódjon. Ott külön elkülönített pillére volt a határon túli épített örökség felújításának, kollégám Sebestyén József vezető főtanácsos úr - jelenleg a Belügyminisztérium kormánytisztviselője - volt ennek a programnak, hogy úgy mondjam, a lelke. És a program folytatására született 2011-ben, nem tudom, ha ez elhangzott, elnézést kérek az ismétlésért, egy megállapodás a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériummal, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Teleki Alapítvány és a jelenleg Forster Központ elődje, a Nemzeti Kulturális Örökségvédelmi Hivatal között. Valamennyi fél vállalta, hogy évente rendszeres támogatást nyújt a határon túli épített örökség megóvásához.

A kulturális ágazat hozzájárulása nagyon csekély, de mégiscsak van, tehát ez évi 8 millió forint, amit biztosan tudunk vállalni. Ez a Teleki Alapítványon keresztül hasznosul, hogy úgy mondjam, az Alapítvány tesz javaslatot a saját működési területén arra, hogy mik azok a beruházások, amiket ilyen csekély forrással is jelentősen előre lehet vinni. Egyébként még az első Fidesz-kormány alatt a Nemzeti Örökség Programban is főtanácsos úr a megmondhatója, hogy viszonylag kis összegeket használtunk fel, de nagyon komoly eredményekkel, tehát nem mindig a forrásnak a nagysága számít, hanem inkább a gesztus, hogy Magyarország is felelősnek érzi magát ezekért a műemlékekért.

Jövőre ugyanúgy beterveztük ezt a forrást, hát a tavalyiból alapvetően a székelydályai református templom falképei újultak meg, az ideiből Vedresábrány református temploma, az ukrajnai Mezőgecsén a Kajdy-kúria homlokzata, és folyamatban van a Huszti-templom falképeinek a restaurálása.

Egy újabb programként indult el a Rugonfalvi Egyházközség kezdeményezésére a rugonfalvi református templom falképeinek a kutatása és a helyreállítása. Itt egyébként egy nagyobb pályázatot szeretnének benyújtani, ennek az előkészítését segíti ilyen módon a tárca, ez is a Teleki Alapítvány révén hasznosulhat.

Ezen túl nagyon fontosnak tartjuk a vegyesbizottsági feladatokat, nem tudom, hogy arról volt-e szó. Tehát magyar-horvát, magyar-szlovák, magyar-szlovén, magyar-ukrán vegyesbizottsági együttműködések vannak, ezeknek a kisebbségi vegyesbizottságokban vállalt feladatokat kormányhatározat is rögzíti. Egy vagy két példát mondanék: a magyar-szlovák relációban a borsi Rákóczi-kastélynak a megújítása, magyar-szlovén relációban Lendva lenne a fő cél. A borsi fölött a magyar és a szlovák köztársasági elnök urak is védnökséget vállaltak. Itt most a tárca a tervezést tudja támogatni, tehát 3,5 millió forintot adunk arra a célra, hogy a magyar oldali tervezés az folytatódhasson. Itt aktualizálni kell az azóta lezajlott kutatások alapján a programot, és nagyon számítunk a háttérintézmények és a Forster Központ együttműködésére is majd részben a vegyesbizottsági feladatok, vállalások teljesítése kapcsán, részben pedig a Forster Központ maga is végez határon túli feladatokat.

Nem tudom, hogy tehetek-e arra javaslatot, hogy javasoltuk Dobó Ágota alelnök asszony meghívását, hogyha röviden ő is be tudná mutatni a központ tevékenységét.

ELNÖK: Köszönjük szépen, foglaljon helyet. Meghallgatjuk, örömmel hallgatjuk.

DOBÓ ÁGOTA (Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ): Köszöntöm a bizottság tagjait. Az előzménye az, hogy a műemlékek nemzeti gondnoksága beolvadt tavaly év végén a Forster Központba, úgyhogy azt a tevékenységet, amit most itt önöknek elmondok, ezt tulajdonképpen tavaly év vége felé kezdtük el.

Az előzménye egy már működő együttműködés volt, ami tulajdonképpen az egész programot indikálta, hogy volt egy határon átnyúló együttműködés itt a kecskeméti múzeum és a délvidéki szerb kollégák között. Elindult Aracsnak, a pusztatemplomnak a tervezése, és ezzel összefüggésben összehívtak egy konferenciát most tavasszal, ahol több előadást hallgattak meg arról, hogy milyen módon lehet ezekhez az emlékekhez hozzájárulni, a magyar tapasztalatokat szerették volna maguk előtt látni. És a konferencia után a Magyar Nemzeti Tanács a záródokumentumban fölkért engem és én is előadtam ezen a konferencián, a somogyvári projektet mutattam be nekik. Nem is annyira a helyreállítás szempontjából mint a projekt összeállítása, tehát milyen módon tud összeállni az európai uniós finanszírozásra egy projekt. És felkértek engem és egy művészettörténész kollegát, Raffay Endrét, hogy konkrétan vegyünk részt ebben a munkában, tehát a vajdasági magyar emlékeknek a projektre való felkészítésében.

Ahova most eddig jutottunk, az annyi volt, hogy összeállítottunk, tulajdonképpen kiválasztottunk a szerb kollégákkal együtt három magyar emléket. Itt amit Zsolt mesélt az előbb, annál egy picit jobb a helyzet, mert a kollegák, a szerb kollegák maguktól kezdték el Aracsot, Bácssal foglalkoznak, a bácsi várral. Tulajdonképpen az egész bácsi régióval foglalkoznak abban az értelemben, hogy jövőre összerakják az anyagot, és már folyik ez a munka kultúrtájként, hogy világörökségi listára felkerüljön ez a terület. A bácsi vár maga is tentatív listán van most már.

Végül is az lett az eredménye az egyeztetéseknek, hogy Aracs, Bács és Dombó, ez a három magyar emlék tulajdonképpen egy területfejlesztési turisztikai projektként kerüljön felépítésre. Az aracsi templomegyüttesnek a turisztikai koncepcióját már elkészítettük, azt át is küldtük a Magyar Nemzeti Tanács részére, tehát ott azt már ők látják, a bácsit azt a héten fogjuk át küldeni, és a dombóit pedig januárra ígértük. Ez egy komoly területfejlesztési projekt tulajdonképpen, tehát a környezetével együtt kezeli ezeket az emlékeket, pontosan a fenntarthatóság érdekében. Tehát számokkal, adatokkal ellátva készítettük el. Én hoztam ebből egy példányt, azt itt tudom hagyni, hogy lehessen látni, hogy tulajdonképpen mi az a módszer, módszertan, amivel dolgozunk.

Na most ez a vajdasági misszió, ilyen néven kezeljük, és nagyon együttműködők a szerb kollegák meg kell hogy mondjam. Ők most kényszerhelyzetben is vannak itt a csatlakozási tárgyalások miatt, valószínűleg nekik kell közös projekteket velünk létrehozni, és mondom, ennek előzménye is van, a kecskeméti, bugaci monostor a magyar oldalon már működik együtt Aracssal és Dombóval.

Elkezdünk foglalkozni az erdélyi dolgokkal, itt fölmerült, hogy következik, lesz egy 800 éves évforduló három év múlva, II. András királynak tulajdonképpen a keresztes hadjárata évfordulója, tehát a keresztes hadjárat, amit ő vezetett, 800 éves lesz három év múlva. És nagyon régóta keresik már, a kolostor többször fölmerült, őt Egresen temették el, és ez a kolostor eltűnt a föld színéről, és nekünk van egy együttműködési megállapodásunk a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészeti Tanszékével közös projektek létrehozására. És itt a kollégák már elindították ezeket a roncsolásmentes vizsgálatokat, tehát itt gondolni kell földradarra, repülőgépes területfelmérésre. Az ottani múzeummal együtt beazonosították a kolostor helyét, megvan úgy néz ki, az anomáliából látszik, hogy talán a kriptá is megvan, ahol a sírt lehet majd keresni, tehát megvan az egresi kolostornak a helye.

Mindegyik területen addig, megegyezés született a szerb kollegákkal is, hogy nagyon nehéz, tehát nem abban a rendszerben dolgoznak mint mi, tehát nem készítenek olyan módon régészeti dokumentációt. Nem dokumentálnak úgy. Például az aracsi kövek, amik Szerbiában voltak, szőrén-szálán eltűntek. Most az a szerencse, hogy korábban volt még felmérés, és a temesvári múzeumban megvan néhány kő, úgyhogy van mivel dolgozni. Tehát nem olyan szempontból dolgoznak, mint mi, elég nehéz adatot szerezni tőlük, úgyhogy abban maradtunk, hogy az előkészítésbe a magyar kollegákat, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Pécsi Egyetem meg a Műszaki Egyetem, ez a három egyetem a technikai felkészültségével részt vesz ezekben a vizsgálatokban. És ezt ugyanúgy meg fogják csinálni, a lézerszkennelést, a földradart, a régészeti munkákat el fogják végezni a magyar kollegák tavasszal Bácsón is és Aracson is, hogy a konkrét terveket, a továbbfejlesztését meg tudjuk tenni.

Folynak tárgyalások Kárpátaljával is, ott a beregszentmiklósi kastély kapcsán egyeztettünk, hogy ott is elindítanánk egy ilyen kárpátaljai missziót. Úgyhogy eddig ezek az egészen konkrét lépések, amiket megtettünk és a munkát folytatjuk.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm az előadást, képviselőké a lehetőség vélemény elmondására, kérdés megfogalmazására. *(Jelzésre:)* Zakó László képviselő úré a szó.

ZAKÓ LÁSZLÓ (Jobbik): Köszönöm a lehetőséget elnök úr. Először is önnek szeretnék köszönetet mondani mint az albizottság elnökének, hogy napirendre vett egy ilyen fontos kérdést és fontosnak tartotta, hogy erről tárgyaljunk és erről legalább egy anyag készüljön. És talán erről az albizottsági ülésről a közvélemény is sajtó útján értesülni fog, ez rendkívül fontos.

Az anyaggal kapcsolatban muszáj elmondanom, hogy rendszeresen kapok, sokszor ugyanazt a diasorozatot interneten, ami a határunkon túli kulturális örökségek jelenlegi helyzetét mutatja be. Mindig végignézem, pedig mondom van, amit már tízszer láttam, és bár igyekeznek a fotó készítői mindig a legszebb oldaláról a felvételeket készíteni, azért nem lehet nem észrevenni, hogy súlyos állagbeli romlás és pusztulás is fellelhető az épületeken.

Nem lehet szó nélkül elmenni amellet, hogy elsősorban a felvidéki és főleg a délvidéki vonatkozású területeken a polkorrekt módon utódállami ottani honos polgárok elsősorban sovíniszta tartalmú és indíttatású feliratai ezeken a műemlékeken kötnek ki. És sajnos a politikai beágyazottság ezeken a területeken, magyarul a vidékeken a magyarok részéről olyan, hogy ezekre az atrocitásokra mindig számítani kell. Jómagam anyai ágon pont Törökbecséről származom, tehát nekem ott kötődésem is van és pont ez a vidék, amit előterjesztő itt az előbb részletesebben kifejtett, különösen érintett ebben a vonatkozásban.

Ami az észrevételemet illeti: 1999-től 2006-ig tart egy szakasz, amit részletesen taglal az anyag, és azt kell mondani, hogy relatíve egy komoly összeg, 1,2 milliárd volt erre a célra

kormányzati részről, amit ha visszaosztunk arra a 300 műemlékre, akkor tényleg 4 millió jut darabonként. Ami persze annyi sincs, mert olvastuk vagy hallottuk, hogy vannak köztük kiemelt, huszonmilliós felújítási munkák. Nem nagy pénz, de a tételszám teljesen dicséretreméltó, mármint a 300 darabos. És van egy szakadás, majd erre szeretnék rákérdezni, hogy 2006-11-ig mi történt e tekintetben, mert egy sort nem találtam ezzel kapcsolatban, hogy milyen támogatási összegek voltak. Viszont most egy külön fejezet foglalkozik a 2011-től napjainkig tartó időszakkal, ami tételenként felsorolja, hogy mi mennyi pénzt kapott, mely terület. Ugyanakkor ha ezeket összeadom, akkor időarányosan nézve is nagyon-nagyon karcsú az az összeg, a '99-2006-ig terjedő összeghez képest. Ha ennyire fontos nekünk, ami nagyon helyes, nem győzöm elmondani, hogy mennyire helyes, hogy erre pénzt áldozunk, akkor miért nem adunk többet.

Most van a költségvetés zárószavazása gyakorlatilag ezen a héten, hát nem néztem meg megmondom őszintén, férfiasan bevallom, hogy ebben a költségvetésben, anyagban mennyi fordítódik erre a célra. De ez nem sok, maradjunk annyiban.

Másik kérdésem itt az ötéves szünet feltárása mellett, hogy ami támogatást kapnak alapvetően alapítványon keresztül épületfelújításra, állagmegóvásra, az mivel egészül még ki, az alapítvány még honnan, milyen összegeket kap, és még egyszer mondom, polkorrekt néven utódállamok részére milyen összeggel járulnak ehhez hozzá.

A másik, hogy ez egy fontos szellemi táplálék, tehát nem lehet azt mondani, mint ahogy az emberi táplálkozásra se, hogy minek együnk, mert úgyis éhesek leszünk. Minek újítsuk fel, úgyis lepusztul? Ezt nem elég felújítani és hát valamilyen szinten az állagmegóvásra törekedni, hanem be is kell mutatni a magyar embereknek határon innen és határon túl.

Nem tudom, hogy kik végzik ezeket a munkákat, tehát most ezeket az utódállami vállalkozók végzik vagy meg lehet pántlikázni ezeket a forintokat, vagy miért is ne lehetne, hogy legalább magyar vállalkozóknak akár határon innen, határon túl adjuk ezeket a munkákat.

Nem tudom, a szerb kollegák alatt valóban szerb kollegákat értünk vagy ottani magyarokat értünk, mert talán nem mindegy, véleményem szerint nem mindegy. Én így tanultam meg életem során, hogy ilyenkor mindig menjünk a szavak mögé, hogy kik is azok az emberek, akik ebben most partnerként közreműködnek.

Ez az uniós csatlakozás most valóban sok fejben Szerbiában egy ideiglenes vagy jobb esetben végleges gondolkodásmód-váltást is eredményezhet. Történelem szintén arra tanított, hogy szintén arra gondoljak most, hogy talán most csak az uniós csatlakozás érdekében ennyire előzékenyek, ha valóban szerbek voltak azok az emberek.

Egy szó mint száz, fontosnak tartom, hogy tárgyalunk a kérdésről. A pénzt keveslem, főleg a régmúlt arányaihoz meg a mostani nemzeti hurok pengetéséhez képest, tehát egy kicsit disszonánsan szól ez az egy-kétszáz millió, ami összességében nem túl sok ahhoz képest, hogy a Terrorrelhárítási Központnak mondjuk 220 milliárdja van és még külföldi katonai szerepvállalásokra is súlyos százmilliókat vagy sokmilliárdot költünk.

Hogy ezt nem lehet ilyen kis tételben végezni, az idő vasfoga mindent előbb-utóbb meg fog enni, és ahogy most már kövekből rakjuk össze a műemlékeinket, nemsokára még erre sem lesz lehetőségünk, hogyha ennyire fukaran bánunk a történelmi magyar kultúrtörténeti emlékek állagának megóvása tekintetében.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Önöké a lehetőség, nem tudom, ki kíván a gondolatokra válaszolni.

DOBÓ ÁGOTA (Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ): Csak annak kapcsán, hogy meg lettem végül is szólítva. A szerb kollégák konkrétan több szerb kollégáról van szó, építésről, régésről, az ottani hivatal vezetőjéről.

Többször tárgyaltunk velük, magyar kollégákkal is természetesen, velük is dolgozunk. Mondom itt egy kicsit abból a szempontból más a helyzet, és ami miatt oda kikerültünk, az az, hogy konkrétan elindították ennek az aracsi Pusztá-templomnak a felújítását, amihez egy kicsit valószínűleg nem így álltunk volna hozzá. Megelőzött volna egy nagyon komoly régészeti kutatás, amiből most az együttműködésből lehet, hogy kijön, hogy valóban fel tudjuk régészetileg kutatni a magyar kollegák segítségével és dokumentálva is rendesen a dolgokat.

Én amit láttam, nem nagyon jártam, háború előtt voltam lenn azon a területen és csak átutazóban, de most megdöbbenett engem is, hogy mennyire reményvesztett ott a terület. Nagyon-nagyon szükség van ott a segítségre, ez kétségtelen. Most én azt látom, hogy Bácsban is, Dombón is és Aracson is a szerb kollegák kezdtek el dolgozni, tehát konkrétan szerb szerbek és ezek keresztény templomok szinte mindegyike és a bácsi vár is keresztény emlék. Ott Bácsban például a kolostorra nyertek most elég nagy összeget, a ferences kolostorra, magára a kolostorra. A konkrét cél nem töltött el annyira örömmel, mert valami művésztovbkképzőt, vagy építész tovbkképzőt tesznek bele a kolostorba, lehet, hogy mi nem ezt csináltuk volna. Az valóban látszik, hogy a keresztény templomoknak a szakralitását ők azért megpróbálják valahogy megszüntetni. Ez látszik, és elég szomorúak ezek a betört üvegű, bedeszkázott ajtajú katolikus templomok, szörnyű látvány egyébként. És mellette két sarokkal ott vannak ezek a kifényesített szerb templomok.

Én azt gondolom, hogy itt valóban a magyar fél tudna valamit csinálni vagy olyan módon, hogy partnerül hívja. Most mivel kényszerhelyzetben van itt Szerbia a csatlakozás miatt, én azt hiszem, hogy ez egy kegyelmi állapot ebből a szempontból, hogy muszáj nekik nyitotabbnak lenni, hiszen különben nem fognak tudni belépni az EU-ba. Tehát muszáj nekik megtenni azokat a lépéseket, ugyanakkor nagy szükségük van a segítségre. Amit tőlünk kértek nem is annyira hogy is mondjam, a pénzügyi segítség, illetve nyilván az előkészítés során arra is nagy-nagy szükség lesz majd, hanem az a fajta tudás, amivel az EU-s projekteket, EU-s pénzt le lehet hívni. És mi ebben ajánlottuk föl a segítségünket, illetve osztanék akkor önnek is egy példányt ebből az anyagból, az aracsiból.

És ez tulajdonképpen úgy kezeli, hogy Törökbecsével együtt kezeli, tehát a bicikliút összeköti, és a törökbecsei Tisza-part felújítása, tehát területfejlesztési projektként ugyanúgy, ahogy mi itthon beszélünk róla, gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés. Tulajdonképpen ez a fő cél, és mi ehhez fölhasználjuk ezeket az emlékeket, ami abból a szempontból is nagyon fontos és jó, hogy egyszerre megmutatjuk nekik, tehát ennek a szépségét, az egésznek a múltját.

Tehát ha ilyeneket el fognak viselni, hogy egy szentek útját tervezünk a fogadóépülettől a templomig, ahol időben visszamenve az összes magyar szentnek egy-egy stációja és Istvánal ér véget az út, merthogy ő volt a korábbi templom alapítója. De jobban fogja ezt érteni, ha az anyagot odaadom, hogy hogy dolgozzuk föl. Szívesen fogadták a segítséget. Az érezhető volt, hogy van bennük tartózkodás, nagyon sok mindenkivel kínlódta ők is együtt, és nemcsak ott szembesültünk vele, hanem lenn Farkasban és nagyon sokfelé, hogy azok az országok, franciák, angolok, olaszok, akik már régebb óta tagjai az Uniónak és profi módon hívják le az EU-s pénzeket, milyen módon szédítették például a szerbeket is. Tehát EU-s pénzekkel, pályázatokkal nagyon sokan ebből ilyen, nem tudom, hogy fogalmazzak finoman, megnyernek pályázatot végül is azért, hogy a pénzt elvigyék, tehát nem olyan sok jut. Például a kolostorban történt ilyen pénzszerzés, és hát maradt belőle körülbelül fél négyzetméternyi freskó felület és ahhoz képest a pályázati összeg igen nagy volt. És ez például egy olasz pályázat volt.

Tehát ettől is félnek, elég sok rossz tapasztalatuk van, de én azt gondolom, hogy most az idő és az élet azért rákényszeríti őket, és hát Törökbecsén különösen elég nagy a magyar lakosság. Bácsban nagyon kevés, mert megdöbbenve hallottam, hogy összesen 6,5 százalék a bácsi lakosságnak. Az EU-ba is egy fantasztikusan szép projekt kerül most összeállításra, amit majd ők megpróbálnak érvényesíteni, illetve a mi támogatásunkkal esetleg egy határon

átnyúlóban. A magyar oldalon Somogyvár és tovább a bugaci monostor és akkor esetleg nagyobb összeget is tudnánk rá szerezni.

ELNÖK: Köszönöm szépen. *(Jelzésre:)* Parancsoljon.

NAGY BERCEL (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium): Ha szabad, akkor én is reagálnék. A Teleki Alapítvány bonyolításában végzett felújítási munkálatoknál természetesen különös figyelmet fordítanak rá, hogy Kárpátalján a kárpátaljai, Erdélyben az erdélyi magyar szakemberek és vállalkozók végezzék el ezeket a munkálatokat, sőt Erdélyben képzést is tartott a Teleki Alapítvány és terveznek ilyet a jövőben is. Amire talán kicsit furcsa módon nemcsak örökségvédelemmel foglalkozó szakembereket és vállalkozókat hívnak, hanem egyházi személyeket, papokat is, hiszen egy-egy templom felújításakor nagyon fontos az, hogy az ott lévő pap, lelkipásztor az mennyire nyitott hogy mondjam az örökségvédelmi szempontok érvényesítésére. Nyilván ő tudja a gyülekezetet is befolyásolni ebben az irányban.

Még ha szabad egy rövid kiegészítést tenni, nekem van egy pici hiányérzetem, hogy az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság munkatársa nem szólt, hiszen az idei évben az egyházügyi államtitkárság több mint 71 millió forintot fordít ennek a programnak a támogatására. Igazából ebből az ismertető füzetből az általuk támogatott templomok azért maradtak ki, mert itt nem annyira szoros még az együttműködés az örökségvédelmi szakemberekkel, de ennek az összecsiszolása folyamatban van.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Főosztályvezető asszony.

BENKŐNÉ KISS ZSUZSANNA (Emberi Erőforrások Minisztériuma): Még annyi, hogy itt képviselő úr rákérdezett a 2006-2011 közötti időszakra. Én személyesen nem tudok róla mit mondani már csak amiatt sem, mert az örökségvédelem abban az időszakban a minisztériumban nem volt jelen, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal vitte valamelyest a határon túli feladatokat, úgyhogy javaslom, hogy Sebestyén József úr hadd szóljon hozzá, mert személyében ő vett részt annak idején is ebben.

Úgyhogy esetleg a tapasztalatait meg a bemutatást.

ELNÖK: Parancsoljon, Sebestyén úr.

SEBESTYÉN JÓZSEF (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal): Köszönöm szépen a lehetőséget. Tehát lehetőleg röviden megpróbálok két dologra reagálni. Az egyik a '99-2007, a tervezeténél fogva a 2006-os költségvetésből akkor meghatározott összeg 2007-ben realizálódott. Tehát ott az egész határon túli támogatási program előkészítése az NKÖM Örökségvédelmi Főosztályán indult, szerveződött.

A cél hármas volt, egyrészt megismerni, minél jobb rálátást szerezni a határon túli területeken álló műemlékek, értékek állapotáról, a helyreállítás lehetőségéről, a fogadókészségről, hol van esély arra, hogy munkát lehessen végezni. Tehát egy feltáró, dokumentáló munka.

A nagyobb rész természetesen az volt, amikor már a kutatás-tervezés olyan stádiumba jutott, hogy elkészültek a konkrét tervek és akkor lehetett kivitelezni. És volt egy harmadik része, az pedig az, hogy ezeket az elvégzett munkálatokat az elvégzett programokat lehetőleg minél szélesebb körben megismertetni. Ez konferenciák, kiállítások segítségével történt, ez egészen 2007-ig, 2008-ig működött.

A hiátussal kapcsolatos kérdésre a válasz az, hogy egészen 2006-ig a határon túli támogatási program az NKÖM költségvetésében önálló költségvetési soron a költségvetés részét képezte. Igaz, hogy ez erősen csökkenő nagyságrendet mutatott, tehát 2006-ban már csak 45 millió forint volt, de mindenesetre egy önálló költségvetési tételű program volt.

Azt követően ez a program kikerült a költségvetésből, tehát az azt követő minisztériumi szervezeti változtatások során, tehát 2007-től ez már nem volt része az akkori minisztériumi költségvetésnek, és ez egészen 2011-ig így volt akkor, amikor lehetővé vált, hogy a tárca államtitkárságai összefogásában megtörténjen ez a program újraindítás.

Még egy dolog a közzététellel kapcsolatban, és elnézést, hogy ilyenkor hozom ezt elő. Kérdezett még, úgy értettem, hogy az előző program eredményei hol érhetők el vagy hol mutathatók be. Készült egy kétnyelvű kiadvány, ami idén tavasszal lett készen, ami a '99 és 2007 közötti időszakot foglalja össze és a legfontosabb munkákat tartalmazza elég sok illusztrációs anyaggal, illetve leírásokkal és még egy dologgal. A kötet végén van egy névtár vagy egy kiegészítő tár, amiben mindazon szervezetek, mindazon személyek, akik valamilyen módon részt vettek ebben a programban, régészek, művészettörténészek, restaurátorok cégeben, illetve önállóan a kivitelezők, ezek név szerint mind ott szerepelnek.

Na most én nem tudom megmondani, ha mindent egybevetve összeszámoljuk, akkor ez körülbelül hány embert érint, de biztos, hogy 100-on felül van az a résztvevők száma, akik ez alatt a 7, illetve 10 évben a határon túli területeken és Magyarországon együttműködésben dolgoztak. Az együttműködés olyan módon is létrejött, hogy erdélyi, kárpátaljai kollegáink Felvidéken dolgoztak vagy fordítva, tehát egy nagyon jó szakmai együttműködés alakult ki részben egyetemek, illetve a helyi szakember kollegák és a magyarországi kollegák között. Ebben nagyon nagy szervezőmunkát végzett mind a Teleki László Alapítvány, mind az akkori Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, akik ilyen keretek között dolgoztak.

A képzésekről annyit, hogy a képzések elsősorban egyházi szervezetek felé indultak el még a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal szervezésében a Teleki Alapítvánnyal együttműködésben. Megpróbáltuk akkor elérni mind a felvidéki, mind az erdélyi egyházakat, és ahol erre fogadókészség volt, helyenként Felvidéken például három területen is megosztva Komáromban, egy gömöri faluban Hanván, illetve Csécsen Kassa közelében önálló egységként legalább kétnapos konferencia keretében az odahívott lelkészek, gondnokok, egyházi személyiségek számára egy olyan szakmai tájékoztató konferencia volt, ami egyrészt az eredményekről számolt be, hogy mi történt azon a területen, de minden olyanra felhívtuk a figyelmet, ami már az adott épület vagy adott örökségi elem fenntartásával kapcsolatos, amik már a későbbi időszaknak a feladatai, amiben szakmai segítséget szintén lehetséges vagy lehetőség van jó esetben, már hogy kapjanak akár Magyarországról, akár helyből. De az már kifejezetten az ő feladatuk a későbbiek során, hogy a megújult épületeknek a gondozásáról, fenntartásáról gondoskodjanak.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: *(Jelzésre:)* Parancsolj, képviselő úr.

HORVÁTH ANDRÁS TIBOR (MSZP): Nekem lenne egy kérdésem. Akkor jól értem, hogy 2007 és '11 között is zajlott ilyen jellegű tevékenység, mint amit Zakó László képviselőtársam kérdezett, csak nem önálló költségvetési soron szerepelt, és azért nem látjuk az anyagban, vagy egyáltalán nem voltak ilyen felújítások ebben az időszakban.

SEBESTYÉN JÓZSEF (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal): Azért hangsúlyoztam, hogy kikerült a költségvetésből, tudniillik az, hogy a költségvetésben szereplő program volt, ez biztosította ennek a programnak a szakmai háttérét is. A későbbiek során a Szülőföld Alap korlátozott mértékben biztosított, de nagyon korlátozott és nagyon csökkentett mértékben támogatásokat, de a legnagyobb probléma az volt, hogy nem volt meg a szakmai háttere, nem volt meg a kellő szakmai előkészítés. És itt történhetett meg például Kárpátalján az akkori templomfelújítás esetében, hogy ez még az előző támogatási program keretében kárpátaljai kollegákkal jó előkészítésben egy tetőfelújítás elkészült az épületen. De néhány évvel később már a Szülőföld Alap támogatásával mindenféle szakmai kontroll nélkül gyakorlatilag

tönkretették azt a munkát sajnos magyar állami segítséggel, amit korábban szakmailag jól elindítva lehetett volna folytatni.

Ezért tartom lényegesnek azt, hogy ez költségvetési támogatás, mert az egyúttal jelenti azt a szakmai háttérrel is, annak a biztosítását is, ami ennek a munkának nagyon fontos, tehát enélkül nem végezhető ez a munka.

Köszönöm. *(Horváth András Tibor: Köszönöm.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen, valaki kíván-e valamit hozzáfűzni? *(Nincs jelzés.)* Amennyiben nem, engedjék meg, hogy megköszönjem munkájukat és további munkájukhoz sok sikert kívánjak és kitartást. Mi a magunk helyén képviselőként kijelentem, hogy bátran lobbizunk majd ennek a szakmai területnek a támogatásáért. Jelenleg valóban az a helyzet, hogy most kicsit még kevesebb pénz áll erre rendelkezésre, de reményeink vannak arra, hogyha rendeződik Magyarország komplett gazdasági helyzete, több pénzt tudunk majd biztosítani a Kárpát-medencében fellelhető összes magyar emlékeknek a felújítására, megmentésére.

Én úgy gondolom, nemcsak Trianon, ami lassan 100 éve történt, hanem elsősorban a kommunizmus volt a fő bűnös, amikor elvették azokat a vagytonokat, amelyekből ezeket a műemlékeket, kastélyokat, várakat igazából életben tartották. Az volt a fő bűnös abban, hogy eltűnt a pénz az ilyen épületek mögött, és hát sajnos lehet, hogy utolsó órákban vagyunk, hogy tenni tudjunk még ezekért az épületekért. Ez közös felelősségünk, ugyanis én úgy érzem, hogy ezeknek az épületeknek a jelentős hányada egyetemes emberi örökség részét képezi mind kulturális turizmus tekintetében, mind pedig építészeti tekintetben. Úgyhogy kívánok önöknek további sok sikert munkájukhoz, és bármiben tudunk segíteni, ígérem, hogy segítünk is.

Én úgy gondolom, hogy nagy tartalék van még a bilaterális együttműködési keretekben, és én mint Vas megyei elnök el tudom mondani, hogy például Szlovéniával közösen most van egy kultúraprogramunk, amelynek keretén belül műemléki épületekbe tudunk vinni programokat, amelyek az ottani életet biztosítják, garantálják, hogy folyamatosan olyan események történjenek, amelyek vonzóvá teszik a helyet és munkahelyet is biztosítanak a környéken élőknek. És hát ez a felelősség, gondolom, valamennyiünké, akik politikai életre adjuk a fejünket, hogy olyan dolgokat próbáljunk meg kitalálni, és olyan programokban vegyünk részt, amely részben segít ezeknek a problémáknak a megoldásában. Sok-sok, számos nagyon fontos kérdés van.

Köszönöm figyelmüket, köszönöm szépen, hogy eljöttek.

Kérdezem képviselő urakat, Egyebekben valaki kíván-e szólni? *(Nincs jelzés.)* Köszönöm szépen, köszönöm szépen a titkárságnak, köszönöm szépen a munkát.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 01 perc)

Kovács Ferenc
az albizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Dancsecs Dóra